

Skötsel & Underhåll

av natursten

Granit är ett tåligt material. Det tål värme upp till 500 grader (dock ej värmechockar) och håller sin glans även om den utsätts för hårda slitagepåfrestningar och starka medel. I en del granit sorter kan det finnas små porer, speciellt i grovkorniga sorter. Detta är inget fel utan hör till granitens natur. De olika granittyperna tål bäst miljön i köket och alla slag av rengöringsmedel kan användas. Inte heller behöver man vara aktsam med sura ämnen eller kemikalier. Granit är också hårdare och därför mindre känsligt för repor.

Vid skötsel av **marmor och kalksten** bör man tänka på att de är känsliga för syror. Därför ska man aldrig använda sura rengöringsmedel inomhus. Medel för avlägsnande av kalkbeläggningar, som exempelvis toalettrensmedel är skadliga och orsakar frätskador. Andra sura vätskor som vin, ättika, vinäger, fruktjuice, kolsyra etc är också skadliga. Framför allt är polerade ytor känsliga, där matta etsade fläckar lätt kan uppstå.

Bänkskivor, bordsskivor och fönsterbänkar

För rengöring och underhåll av inredningar som bänkskivor, bordsskivor, fönsterbänkar i Granit, Marmor och Kalksten kan man använda vanligt rengöringsmedel typ, grönsåpa eller allrent. Polerad marmor och kalksten är särskilt känsliga för sura vätskor.

När köksbänkskivan är ny och ihopallimade i skarvarna av oss kan det förekomma en hinna i skarvarna. Denna hinna tar man bort genom att torka med med cellulosaörtunning och hushållspapper.

Golv och trappor

Små ytor städas vanligen för hand med torr- eller fuktmoppning eller dammsugning. Vid fuktmoppning skall moppen vara mycket lätt fuktad så att den ej lämnar någon väta efter sig på golvet. Granit är ett tåligt material och kan användas som golv utan några problem. Vad det gäller marmor och kalksten bör man tänka på att nylagda golv som tas i bruk på vintern är känsliga för salter tex från sand och salt för utomhusbruk. Sådana salter kan tränga ner i stenens ytskikt och orsaka kristallisationsprängning av ytan.

Golvtytor där sådana salter följer med skorna in och rinner av t.ex. innanför entrédörrar kan i förebyggande syfte behandlas med polish eller annan impregnering före vintersäsongen. På polerade ytor bör man dock ej använda de ytskyddandemedlen då de ger upphov till misspydande filmbildning på ytan. I stället bör endast allrengöringsmedel tillsättas tvättvattnet.

Fläckborttagning

Något universalmedel för fläckborttagning på sten finns inte. Orsakerna till fläckarna varierar, liksom stenen, varför medlet måste anpassas till fläckens art och stensort. Stensortens känslighet för fläckar varierar också. Granit är ett mycket tåligt material och behåller sin glans även om den utsätts för hårda slitagepåfrestningar. Marmor och kalksten är känsligare och där bör man tänka på att en polerad yta slår ifrån sig en del fläckar bättre än andra ytbearbetningar, men mattas å andra sidan av vissa ämnen.

I regel ökar svårigheten att avlägsna fläcken med dess ålder. Ju snabbare motåtgärder sätts in, desto större är chansen att resultatet ska bli gott. En vanlig missuppfattning är att sten ska tvättas med syra. Vanligen har dock syran mycket större verkan på stenen än på fläcken. Syror bör alltså om möjligt undvikas.

Fläckborttagning

Stenens känslighet för fläckar varierar. De viktigaste faktorerna är stentyp – om stenen är granit, skiffer (silikatsten) eller marmor, kalksten (karbonatsten) – och stenens täthet. Även färg, textur, ytbearbetning och stenyttans allmänna tillstånd påverkar. Det innebär att inga absoluta regler gäller, utan fläckborttagningen får anpassas till varje situation.

Generellt:

Fläckar ska tas bort snabbt för att hindra dem att sprida sig i stenmaterialet. Tränger fläcken djupt ned kan den vara mycket svår eller omöjlig att få bort. Det gäller också att vara försiktig, för att inte förvärpa fläcken eller skada stenen. Man bör alltid först välja enkla metoder framför kemikalier. Grundprincipen bygger på "pastametoden", där en lösende vätska kombineras med absorberande medel. Se faktaruta.

Som första åtgärd: Försök först suga upp fläcken med hushållspapper eller absorberande medel, bearbeta sedan med fuktig duk och vatten. Därefter används en lösning av vatten och diskmedel eller Allrent.

Arbeta alltid utifrån och in mot fläckens mitt för att undvika spridning av fläcken. Används någon form av lösningsmedel så skölj noga med vatten och Allrent efteråt. Använd aldrig kraftfullare medel än fläckborttagningen kräver! Vid användning av lösnings- och rengöringsmedel ska skydds-föreskrifter för dessa följas. Kontakta stenleverantören vid tveksamhet om lämplig metod.

Granit och kvartsitskiffer: Stentyperna är tåliga både vad gäller kemisk och mekanisk påverkan, vilket innebär att ett flertal medel kan användas. Marmor/kalksten: Materialet är känsligt för syror och salter. Medel som innehåller sådana ämnen ska inte användas. Dessa stentyper består av relativt mjuka mineral och påverkas av hårda mekaniska metoder. Efter fläckborttagning får i regel ytan en avvikande färg och lyster mot omgivande sten, vilket beror på att den rengjorda ytan inte har den porfyllnad man får med regelbundet underhåll med såpa/tvål. Den rengjorda ytan behöver då mättas med såpa/tvållösning för att få samma lyster som den omgivande ytan. Vissa rengöringsmetoder kan leda till att stenens ytbeskaffenhet avviker mot den omgivande stenyttan. Området kan då, med stor försiktighet, slipas med fint vattenslippapper, stålull eller nylonduk beroende på den omgivande stenens ytbeskaffenhet. Prov görs på liten yta.

Därefter mättas den rengjorda ytan med såpa/tvållösning. En polerad yta är mycket svår att återställa med denna metod. Lerskiffer: Lerskiffer är mjuk och bleks lätt av mekanisk och kemisk påverkan.

DE VIKTIGASTE PUNKTERNA NÄR DET GÄLLER SKÖTSEL AV NATURSTEN

- *Ta reda på stentyp innan städningen påbörjas.*
- *Tillämpa miljö/försiktighetsprincipen.*
- *Använd så torra metoder som möjligt.*
- *Låt stenyttan vara slitna, polish ska inte användas.*
- *Granit: Använd Allrent.*
- *Marmor/kalksten: Använd naturlig såpa + växelbruk med Allrent.*
- *Använd inte sura rengöringsmedel.*
- *Entréer påverkar hela husets städning.*

För detaljerad information gällande borttagning av olika typer av fläckar gå in på Sveriges stenindustriförbunds hemsida, www.sten.se, där hittar ni information om skötsel, underhåll och rengöring av natursten.

Pastametoden

Metoden innebär att det aktuella lösningsmedlet blandas med ett absorberande pulver, t.ex. krita, bentonitlera eller potatismjöl, till en pasta. Denna läggs på fläcken, som eventuellt först fuktas med lösningsmedlet. Pastan får ligga kvar tills den torkat, varefter den borstas bort och ytan tvättas med vatten. Prova först på liten yta. Vid behov upprepas behandlingen.

